

Μαρία Κωστούρου

Η ΑΝΤΙΓΡΑΦΗ

Σημάδια γραφής

κι όμως

λευκή σελίδα.

Τον φαντάζομαι να γράφει με την κίνηση του χεριού του στον αέρα ή σε εύπλαστο υλικό. Βλέπω γράμματα μη-αλφαβητικά, μη-φωνητικά, αλλά κινητικά, ανάλαφρα· φιγούρες χορευτικές που διαβάζονται χωρίς διανοητική προσπάθεια. Καταλαβαίνεις καθώς αναπνέεις από την πρώτη ανάσα της γέννησης ως εκείνη την τελευταία.

Αυτή η εικόνα έχει γεννηθεί μέσα μου συνθέτοντας στοιχεία της πραγματικότητάς του και της πραγματικότητας των χειρογράφων του. Τα χειρόγρατά του! Δυσανάγνωστα ή αναγνώσιμα κατά προσέγγιση. Η οπτική επαφή με το χειρόγραφο δίνει εντύπωση αεροφωτογραφίας τοπίου διαπερασμένου απ' τη ροή μυριάδων λεπτών σχηματισμών. Μέσα στο ξάφνιασμα ενός τέτοιου γραψίματος τα χέρια τείνουν ν' αγγίξουν τα γράμματα σαν να πρόκειται να νιώσουν την υγρότητά τους και μέσ' απ' αυτή, χωρίς τη μεσολάβηση της όρασης, να καταλάβει ο νους τις ιδέες και τα νοήματα του «τοπίου».

Με τέτοιες εικόνες και αισθήματα ξεκινούσα να φτιάξω αντίγραφα γραμμένα στο χέρι, ή σπανιότερα, στη γραφομηχανή. Λέξη λέξη η δυσκολία στην ανάγνωση των πρωτοτύπων μειωνόταν σαν να ήταν το διάβασμά τους μια βήμα προς βήμα μύηση στο τελετουργικό του γραψίματος του δημιουργού τους. Η αγωνία που συνόδευε το «καθήκον» της αντιγραφής για σωστή απόδοση συρρικνωνόταν καθώς, αυτάρεσκα ίσως, έπαιρνα το προνόμιο να «αποκρυπτογραφώ» τα γράμματά του και ν' αναπτύσσω την ικανότητά μου να γνωρίζω, όπως οι ιερείς γνωρίζουν τα μυστικά σύμβολα της γραφής ιερών κειμένων.

Υπήρξαν στιγμές, όταν λέξεις-εικόνες-ιδέες-συναισθήματα ενώνονταν, που ένιωθα ότι τα γράμματα ζωντάνευαν κι ανέπνεαν. Σηκώνονταν ελαφρά απ' τη σελίδα και την άφηναν λευκή. Έσκυβα να τα μυρίσω και στο μάγουλο ένιωθα τη ζέστα που αποπνέει η γη το καλοκαίρι όταν έχει πέσει ο ήλιος. Εκεί σταματούσα την αντιγραφή για το ονειροπόλημα. Σκεφτόμουν αγαπημένα πρόσωπα, επιθυμίες από παλιά ή του τώρα. Συχνά με διέκοπτε το χτύπημα του τηλεφώνου. Ήταν εκείνος που τηλεφωνούσε για να ρωτήσει πώς πάει η αντιγραφή και πότε τελειώνει. Πάντα βιαζόταν σαν να ήταν η αντιγραφή μου το τελευταίο στάδιο ολοκλήρωσης του δικού του γραψίματος.

Έτσι πέρασε αρκετός καιρός αφοσίωσής μου σ' αυτόν μέσ' από τις αντιγραφές. Προσπαθούσα να γράφω γρήγορα και σωστά, γιατί ένας δεύτερος αντιγραφέας θα με έκανε να νιώσω έκπτωτη και προδομένη, με αποτέλεσμα να φτάνω σε υπερβολές. Όταν άφηνα το στυλό ν' ακουμπήσει στο τραπέζι, τα μάτια φαίνονταν κουρασμένα και τα δάχτυλα άκαμπτα. Στο σπίτι με κοιτούσαν με απορία γιατί κάθομαι και γράφω τόσες ώρες, πάλι και πάλι, κάθε μέρα. Κι εγώ απορούσα αλλά δεν έβρισκα νόημα σ' εκείνη την απορία μου. Μάλλον την περιφρονούσα σαν τη φυσική μειονεξία ενός προικισμένου πλάσματος.

Τώρα δεν αντιγράφω πια μ' εκείνο το ρυθμό. Γράφω μόνο στη γραφομηχανή μερικά απ' τα ποιήματα που μου υπαγορεύει, συνήθως απ' το τηλέφωνο. Η μύησή μου στα χειρόγραφα του Σωκράτη Σκαρτσή δεν τελειώνει με το τέλος των αντιγραφών. Αυτές της έδωσαν μια μορφή. Ίσως έχω περάσει σε άλλη που θα τη γνωρίζω όταν με φτάσει στην άκρη της, όπως και για τις αντιγραφές δε θα μπορούσα να ξέρω και να μιλήσω όντας μέσα σ' αυτές.

Λένα Θωμά-Καλεντζώτη

Ο ΔΑΣΚΑΛΟΣ ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΚΑΙ ΕΓΩ ΤΡΙΑΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ

Τριάντα χρόνια μετά, τόσα που η απόσταση να σταλάζει αλήθεια. Γυρίζω πίσω και περπατάω στα μονοπάτια της ψυχής που χάραξες.

Αρκετά για μια αντικειμενική ματιά που δεν θα ωραιοποιήσει τα γεγονότα και την προσφορά σου στη ζωή μας. Τόσα που θα μπορούσαν να ξεχαστούν, και όμως παραμένουν ζωντανά, γιατί ήταν αυθεντικά.

Ήσουν εσύ αυθεντικός, ζεστός, γητευτής και ονειροπόλος... και μας κέρδισες.

Ίσως πάλι σημάδεψαν την εφηβεία και την πρώτη νιότη μας, και τα θυμόμαστε τρυφερά, σαν χάδι απαλό.

Πάτρα 1975. «Όστρακα», *Υδρία*, *Ρυθμός*. Ανήσυχτοι έφηβοι εμείς και νέοι, Δάσκαλος εκρηκτικός και επαναστάτης εσύ. Πολλές φορές αργότερα, το περιβόλι της Αλεξάνδρας, τα ανοιξιάτικα απογεύματα, τα φθινοπωρινά μεσημέρια, τα δειλινά, τα πρωτοβρόχια, τα μαθήματα γλώσσας, τα μαθήματα ζωής, στήριξαν την περιπλάνηση της νεανικής ψυχής μου.

Γαλλία 1977, πρώτα στη Grenoble και μετά στο Παρίσι. Βούλιαζες εύκολα με τα μάτια σου, γλίστραγες αθόρυβα, μα σταθερά στην ψυχή μας. Χτύπαγες την πόρτα του νου και της σκέψης μας. Και εμείς ανοίγαμε.

Έτσι θυμάμαι την πρώτη αφοπλιστική σου προσέγγιση. «Λένα, φέρε μου να δω το γράφεις». Χωρίς ποτέ να στο έχω αποκαλύψει, χωρίς δισταγμό μα με δέος για την αυστηρή και ακριβοδίκαια κρίση σου, σου παρέδωσα τις σκέψεις μου. Σου παρέδωσα τις αλήθειες μου.

Πνευματικά σκιρτήματα, χορδές ερωτικές πρωτόλειες, συναίσθημα, αμεσότητα λόγου και αλήθειας. Αυτήν την αλήθεια μας έμαθες. Γιατί όταν γράφουμε για μας, βγαίνει η αλήθεια της ψυχής στο χαρτί. Και η γραφή είναι αδυσώπητη. Δεν απατά, δεν κοροϊδεύει, δεν ξεγελάει.

Την δική μου αλήθεια λοιπόν, την σημάδεψε, ο Δάσκαλος Σωκράτης Σκαρτσής.

Τριάντα χρόνια τώρα, βρίσκω λύτρωση και βάλσαμο, αλήθεια και ανακούφιση, εκτόνωση και κουράγιο, λύπη, χαρά, και χαρμολύπη, συνομιλώ με την ζωή και τον θάνατο. Το δικό μου ευχαριστώ τριάντα χρόνων, οι δικές μου σκέψεις είναι στοιβαγμένες και σημαδεύουν με το φως τους το σκοτάδι που τις τυλίγει. Σημαδεύουν την ζωή μου, καταγράφουν την πορεία μου.

Όμως κάθε φορά που βρισκόμουν σε ανηφορίες, το άσπρο χαρτί που μου έδειξε ο Δάσκαλος έσπαγε την σιωπή και γινόταν ποτάμι ορμητικό που με παρέσυρε στη δίνη του. Με ανακούφιζε, με λύτρωνε, με ταξίδευε σε πελάγη γαλήνια σε ένα ατέλειωτο γαλάζιο, στο λευκό, σε λιμάνια απάνεμα, στο κουκούλι μου, στο αγνό, στον εξαγνισμό, σε αυτογνωσία, σε ειλικρινή και έντιμο διάλογο με την ζωή και τον εαυτό νου, σε ιερή εξομολόγηση της ψυχής στο θείο, στο πνευματικό, στο υπέρτατο, και για μένα στο Θεό.

Μας φώτισες, μας δυνάμωσες, μας στήριξες. Δεν υπερβάλλω, άλλωστε απαρχής σας μίλησα για αλήθεια. Φώτισε πτυχές μας κρυμμένες, μας έδωσε δύναμη από την αστείρευτη πνευματική δύναμή του. Χωρίς φόβο, χωρίς συμβιβασμό. Ανέσυρε από της ψυχής μας τα ορυχεία κάρβουνα, και τα έκανε πολύτιμα διαμάντια για το διάβα μας, με όπλο το αφοπλιστικό διεισδυτικό βλέμμα του, την πατρική και συνάμα φιλική φωνή και το χαμόγελό του.

Είμαστε τυχεροί εμείς που βρεθήκαμε κοντά του. Έστησε δόκανα καρδιάς και ονειροπαγίδες ζωής πνευματικής, όχι για να φυλακίσει τα όνειρά μας, αλλά για να τα ταξιδέψει. Να τα σηκώσει, να τα φωτίσει, να τα στηρίξει. Σκόρπαγε απλόχερα τις αλήθειες του, τις μοιραζόταν μαζί μας. Και εμείς ρουφάγαμε σαν διψασμένη γη τις στάλες των λόγων του. Όαση πνευματική η συντροφιά μας.

Λευκό στο γκρι της πόλης μας, της Πάτρας του 1975. Μέσα από τη συνεχή γέννηση νέων ιδεών και σκέψεων, ζύμωνες με τα ακροδάχτυλα της υψηλής διανοησής σου το Όνειρό μας και το μύθο για κάθε πλευρά της ζωής, την άθλια και την ομορφιά της.

Ήσουνα η Ανατροπή της συμβατικότητας διαμέσου της μοναδικής έκφρασης του λόγου, άνοιγες δρόμο στη σφαίρα της φαντασίας, της ψυχής.

Τελικά η ζωή μας βρίσκει το νόημά της σε στιγμές. Και ο Δάσκαλος μας έμαθε να τις φυλακίζουμε στο χαρτί, να τις κλείνουμε κάποιοι από εμάς ακόμα σε μυστικά συρτάρια, να μην τις αφήνουμε να φεύγουν, να προσπαθούμε να ξαναγυρνάμε να τις ζούμε, ακόμα και με την θύμηση να τις ευχαριστιόμαστε, ακόμα και αν πονάνε...

Κρατάω τριάντα χρόνια τώρα, κάποια από τα αυθεντικά σου χειρόγραφα, Δάσκαλε, από σεβασμό και από αγάπη, χωρίς να γνωρίζω φυσικά, τριάντα χρόνια πριν, το μέγεθος της προσθετικής τους αξίας μέσα στο χρόνο, γιατί και εσύ ταξίδεψες λαμπρά τριάντα χρόνια τώρα.

Τα τελευταία τριάντα χρόνια συναντηθήκαμε ελάχιστες φορές και πάντα τυχαία.

Παρακολουθούσα όσο ήταν δυνατόν το λαμπρό σου ταξίδι, Δάσκαλε, και χαιρόμουν, και ήμουνα περήφανη για σένα, και ένιωθα τυχερή, επειδή δικαιούμαι στο ελάχιστο να λέω ότι εμείς απλά δεν είμαστε σαν δυο ξένοι στην ίδια πόλη.

Αγαπητοί φίλοι, κυρίες και κύριοι, το κείμενο που προηγήθηκε είναι ένα κείμενο που γράφεται συνεχώς για τριάντα ολόκληρα χρόνια. Χαίρομαι ειλικρινά που μου δόθηκε η ευκαιρία για ένα δημόσιο ευχαριστώ στον Δάσκαλο ζωής, στον ποιητή Σωκράτη Σκαρτσή.

Ομιλία σε τιμητική εκδήλωση του Πανεπιστημίου Πατρών (2008) και στο βιβλίο *Ο ποιητής Σωκράτης Σκαρτσής*, τιμητική έκδοση Εκδόσεων Πανεπιστημίου Πατρών (2008)